

סדנא להתנסות ולהיכרות עם הכלי:

"קלפי שייכות"

לבירור תפיסות עולמם של חברי קבוצת ההשתייכות ביחס לקשרי פרט-קבוצה

על אודות הכלי: "קלפי שייכות" - איורים מטפוריים מעולם החי, הצומח והדומם

קצר ולעניין...

כלי לבירור תפיסות עולמם של חברי קבוצת ההשתייכות: משאלות, ציפיות, אמונות ועוד ביחס לקשרי פרט-קבוצה.

השיתוף בתפיסות עולם אלה מסייע בבחינת תחושות השייכות/אי-השייכות של חברי הקבוצה תוך בירור האופן שכל אחד מהם תופס את מקומו בקבוצה והפרשנות שהוא מעניק לסיטואציות חברתיות שונות.

המהלך המוצע להיכרות עם הכלי ולמימוש:

מטרות המהלך:

- בירור תפיסות עולמם של חברי קבוצת ההשתייכות על אודות קשרי פרט-קבוצה ובחינת השפעתן על תחושות השייכות/אי השייכות.
- בחינת הקשרים שבין המסרים המילוליים והבלתי מילוליים המועברים בקבוצת ההשתייכות לבין תפיסות עולמם של חבריה ביחס לקשרי פרט-קבוצה.
- בחינת חשיבות השיתוף בתפיסות עולם לצורך טיפוח היחסים הבין-אישיים בקבוצת ההשתייכות.

זוגות

- חלוקת המליאה לזוגות.
- כל זוג יקבל שני קלפי שייכות ואת כרטיס המשימה: "קלפי שייכות - קשרי פרט-קבוצה באיורים מטפוריים" שבהמשך.

במליאה

א. דיווח על ידי הזוגות תוך:

- זיהוי קשרי פרט-קבוצה שונים/משותפים כפי שתוארו בדיווחי הקבוצות: מכיל/מוכל, תומך/נתמך, משפיע/מושפע, זה לצד זה, זה תלוי בזה, זה משלים את זה, חלק מ... ועוד.

משרד החינוך, המינהל הפדגוגי, אגף א' מוסדות חינוך, האגף לחינוך יסודי, המחלקה לחינוך לחיים בחברה
השתלמות מנהלים, מחנכים ורכזים לחינוך לחיים בחברה, תמוז תשס"ו

כלים לטיפול תחושת השייכות ולהערכתה מתוך התכנית "מפגשים בגובה העיניים"

- איסוף ביטוייה השונים של תחושת השייכות/אי השייכות:
ביטויי שייכות - אהובה, מוכלת, נתמכת, בטוחה, מוגנת, משמעותית, נחוצה; מועילה, יכולה; מסוגלת, מקובלת; אהודה; בעלת ערך; בעלת חשיבות ועוד.
ביטויי אי שייכות - זרה, דחוייה, חסרת תועלת, חסרת יכולת לקדם את מטרות הקבוצה ועוד.

- איסוף המסרים של הפרטים ותגובות הקבוצות השונות למסרים אלה והדגשה כי:

המסרים המילוליים והבלתי מילוליים המועברים כל העת בקשרי פרט-קבוצה נובעים מתפיסות עולמם של חברי קבוצת ההשתייכות ביחס לאותם קשרים.

המסרים המילוליים והבלתי מילוליים המועברים כל העת בקשרי פרט-קבוצה משפיעים על תחושת השייכות/אי השייכות של כל אחד מחברי קבוצת ההשתייכות.

- בירור תפיסות העולם של הפרט והקבוצה המשתקפות במסרים ובתגובות.

ב. מבירור תפיסות עולם ביחס לקשרי פרט-קבוצה לביסוס תחושת השייכות:

תפיסות עולמם של חברי קבוצת ההשתייכות ביחס לקשרי פרט-קבוצה משפיעות על תחושת השייכות/אי השייכות ומכתיבות את:

הפרשנויות שהם מעניקים לסיטואציות חברתיות

המסרים המילוליים והבלתי מילוליים המועברים כל העת בקשרי פרט-קבוצה

האופן שבו כל אחד מהן תופס את מקומו בקבוצה

בירור תפיסות עולמם של חברי קבוצת ההשתייכות ביחס לקשרי פרט-קבוצה מסייע ב:

מתן לגיטימציה לאופן שבו כל אחד תופס מהי שייכות לקבוצה

הערכת תחושות השייכות/אי השייכות של כלל החברים

קבלת החלטות ביחס לניהול קשרי פרט קבוצה בעתיד: אופי המשימות המשותפות, קביעת

מטרות, מענה לצרכים אישיים וקבוצתיים, קביעת נורמות, כללים ונהלים ועוד.

משרד החינוך, המינהל הפדגוגי, אגף א' מוסדות חינוך, האגף לחינוך יסודי, המחלקה לחינוך לחיים בחברה, דבורה הנביאה 2 ירושלים
תכניות חברתיות-ערכיות מבוססת סטנדרטים

"תקשורת בין-אישית", "תשמרו את הכוח", "בשבילי המעורבות", "מפגשים בגובה העיניים" ועוד בכתובת המקוצרת: <http://xrl.us/hevra>
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra>

כרטיס משימה לזוגות

"קלפי שייכות"

קשרי פרט-קבוצה באיורים מטפוריים

1. התבוננו בשתי הקבוצות המאוירות בקלפי השייכות שקיבלתם, בחרו קבוצה שברצונכם לבחון את הקשרים בין חבריה וציינו :
מיהי הקבוצה אותה תבחנו? .....
מי הם הפרטים השונים/דומים בקבוצה? .....
  2. בחרו אחד מהפרטים שזיהיתם, תארו את הקשרים/יחסים בינו לבין לקבוצה כפי שהם נתפסים בעיניכם ונמקו (קשרים/יחסים כמו : מכיל/מוכל, תומך/נתמך, משפיע/מושפע, זה לצד זה, זה תלוי בזה, זה משלים את זה, חלק מ... ועוד).
.....
.....
  3. שערו האם הפרט בו התמקדתם מרגיש שייך לקבוצה ונמקו לפי מה קבעתם זאת (התייחסו ל : מעמדו החברתי, יחס הקבוצה אליו, מיקומו בקבוצה, תרומתו/אי תרומתו לקבוצה ועוד).
.....
.....
  4. נסחו מסר שהפרט מפנה לקבוצה (תוכלו לנסח זאת כשאלה, בקשה, ציפייה, הצעה ועוד).
  5. שערו את תגובת הקבוצה למסר שניסחתם ופרטו אמירות והתנהגויות.
.....
.....
- התכוננו לדווח במליאה על: הפרט והקבוצה אליהם התייחסתם ועל סעיפים 2, 3, 4 ו-5.**

שקף סיכום למנחה

על אודות הכלי "קלפי שייכות":

הכלי "קלפי שייכות" מאפשר לחברי קבוצת ההשתייכות לשתף בתפיסות עולמם ביחס לקשרי פרט-קבוצה תוך בחינת יחסי משפיע/מושפע, מכיל/מוכל, תומך/נתמך ועוד.

ההתבוננות בקשרי פרט-קבוצה תוך בחינת סוגיות חברתיות-ערכיות שונות מזמנת שיח לבירור ההיבטים המעידים על אופי היחסים בקבוצה והמכתיבים אותם, כמו: שפה (העברת מסרים), צרכים אישיים וקבוצתיים (למה אני זקוק כפרט בקבוצה? למה זקוקה הקבוצה על מנת להתקיים ולממש את מטרותיה?), תלות הדדית (מהי תרומתו הייחודית של כל פרט המהווה תנאי הכרחי להשגת מטרות הקבוצה?) מטרות משותפות ומנוגדות, נורמות, נהלים ועוד.

"קלפי השייכות" פורסים מגוון איורים מטפוריים העשויים לייצג, בעיני המתבונן, היבטים אלה ואחרים שנמצאים בבסיס קשרי פרט-קבוצה.

האיור המטפורי מאפשר לכל פרט בקבוצת ההשתייכות לשתף בתפיסת עולמו: משאלותיו, אמונותיו וציפיותיו ביחס לאופן בו הוא תופס את מקומו בקבוצה תוך הרחקה ושימוש מושאל בקבוצות שונות מעולם החי, הצומח והדומם.

הפרט מונע על ידי תפיסת עולמו והיא משפיעה, פעמים רבות, על הפרשנות שהוא מעניק למתרחש בקבוצה, על תחושת השייכות/אי השייכות שלו לקבוצה ועל התנהגותו המילולית והבלתי מילולית. לאור זאת מתחדד הצורך ביצירת הרחקה מכוונת מעולמו של הפרט המאפשרת "לשים את הקלפים על השולחן" ולנהל שיח פתוח וכן ללא חשש מחשיפת אינטרסים, עמדות, צרכים ורגשות אישיים. שיח זה עשוי להוות נקודת מוצא להערכת תחושת השייכות של חברי הקבוצה בהתבסס על מכלול תפיסות העולם והפרשנויות השונות ולקבלת החלטות ביחס לניהול קשרי הפרט-קבוצה בעתיד.

יישומים אפשריים של "קלפי השייכות" באורח החיים הכיתתי/הבית-ספרי:

- **בחיבור לעיסוק במושגים/נושאים:** קבלה, דחייה, הכלה, שונות, יחיד וקבוצה, חברות, צרכים אישיים וקבוצתיים, סוגי קבוצות, תפקיד, שיתוף פעולה, אקלים, קונפליקטים, תקשורת בין-אישית ועוד.

- **בחיבור לתכניות לימודים:**

מולדת חברה ואזרחות: מודולה א' - אני וזולתי (בציר "אנחנו אזרחים במדינת ישראל")

סעיף 2: איך מתנהגים בקבוצות ההשתייכות? (לכיתות ב'-ד').

משרד החינוך, המינהל הפדגוגי, אגף א' מוסדות חינוך, האגף לחינוך יסודי, המחלקה לחינוך לחיים בחברה
השתלמות מנהלים, מחנכים ורכזים לחינוך לחיים בחברה, תמוז תשס"ו

כלים לטיפול תחושת השייכות ולהערכתה מתוך התכנית "מפגשים בגובה העיניים"

מודולה ה' - מערכות חברתיות וארגוניים מוסדיים המסדירים את חיי החברה (בציר "אנחנו אזרחים במדינת ישראל") סעיף 1 (1.3, 1.4): מערכות חברתיות בסביבה שבה חיים הלומדים (לכיתות ב'-ג').

• בזמנים שונים:

תחילת השנה - תיאום ציפיות בקרב הלומדים, הצוות החינוכי ו/או ההורים.

בתחילת המחצית השנייה של שנת הלימודים - לצורך קבלת החלטות ו/או קביעת כללים לשיח, ללמידה ולהתנסות.

תחילת הפעילות במועצה/ועדה/חדר מורים/הנהגה - לצורך קביעת מטרות, תיאום ציפיות וחלוקת תפקידים.

לקראת פרויקט/משימה כיתתית - לצורך קביעת מטרות, תיאום ציפיות וחלוקת תפקידים.

• **סביב סוגיות חברתיות:** הכיתה האידיאלית בעיניי/בעינינו, תמונת המצב הכיתתית מנקודת מבטו של כל לומד, ניהול קונפליקטים בקבוצה/בכיתה, היבטים שונים של ערנות לסובב בקבוצה/בכיתה, לקיחת אחריות על האקלים הכיתתי ועוד.

• שילוב הכלי בסביבה הלימודית:

בינינו לבין עצמנו: בחירת האיור המטפורי המייצג את הקשרים בין הלומדים בתקופה נתונה והצגתו בסביבה הלימודית תוך הוספת אמירות, רקע כללי על הסיטואציה, איורים ועוד.

חידה יומית/שבועית: "איך אני מרגיש היום?" - פריסת קלפי השייכות על גבי לוח מפעיל או בפניה שתוקדש לכך בכיתה והנהגת שיח יומי/שבועי סביב השאלה. לומד שיבחר בכך יוכל להזמין את חבריו לנחש את רגשותיו על-פי הקלף שבחר.

בחר לך קלף: כל לומד ייגש ל"פינת השייכות", ישלוף קלף מחפיסת הקלפים המונחים בה כשפניהם כלפי מטה ויציגו לחבריו. הם יתארו עבורו אמירות, התנהגויות, רגשות המיוצגים באיור והוא ינסה לזהותו.

• **במסגרות שונות:** כיתה, ועדה, מועצה, חדר מורים לומד, הנהגת הורים ועוד.

משרד החינוך, המינהל הפדגוגי, אגף א' מוסדות חינוך, האגף לחינוך יסודי, המחלקה לחינוך לחיים בחברה, דבורה הנביאה 2 ירושלים
תכניות חברתיות-ערכיות מבוססת סטנדרטים

"תקשורת בין-אישית", "תשמרו את הכוח", "בשבילי המעורבות", "מפגשים בגובה העיניים" ועוד בכתובת המקוצרת: <http://xrl.us/hevra>
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra>